

הלכות שבת סימן שנו

כה (ט) קָלַל. יָאִים וְשִׁבְעָה אַרְבַּע עַל אַרְבַּע, אֶפְלוּ הוּא (י) אָרִיף (ז) וְקָטֵן, יֵאוּ (יא) בִּימֹת
(ג) הַגְּשָׁמִים בְּחֶזֶק כֹּחַ לְשִׁפְךָ בָּהּ כָּל מַה שִׁיְרָצָה. הַחֶזֶק וְאֶבְרַחָה (פְּרוּשׁ, בֵּית שֵׁשׁ
 לוּ שֶׁלֶשׁ דְּפָנוֹת, וְדָפֵן רְבִיעִית שֶׁמְצַמֵּידִין בּוֹ דָּלַת אֵינָה מְגַפֶּפֶת כָּל עֵקֶר אֶלָּא בְּרַחְבּוֹ שֶׁל בֵּית כָּלוּ, וּפְעָמִים שְׁעוּשִׁים
 לָהּ אָמָה אַחַת פְּצִים מִקְּאָן וְאָמָה אַחַת פְּצִים מִקְּאָן, כִּף פֶּרֶשׁ הַעֲרוּף, וּפְצִים הוּא מַעֲט כְּתוֹל יִשָּׂר וְשׁוּה) שְׂאֵין
בְּאֶחָד מֵהֶם לְכַד אַרְבַּע אַמּוֹת, מְצַטְרֵפִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת לְהַתִּיר לְשִׁפְךָ בָּהֶם. הַגָּה וְהוּא הַדִּין (יג) שְׁמִי
 דְיוֹטָאוֹת שֶׁלִּפְנֵי שְׁמֵי עֲלִיּוֹת וְעֲלִיָּהֶם מְצוּיָה שְׂרָאוֹי הַמִּים לְבַלְעֵ בָּהֶם, אִם הֵם (ד) (יד) סְמוּכוֹת זו לְזוֹ מְצַטְרֵפּוֹת
 (כ"י בִּשְׁם הַר"ר יוֹנָתָן). וְכַמּוֹת דְּרָבִים אֲמֹרִים, בְּחֶזֶק הַסְּמוּכָה לְרִשׁוֹת־הַרְבִּים, (טו) אֶבְל אִם הִיא סְמוּכָה
 (ס) לְכַרְמְלִית, אֶפְלוּ הִיא קִטְנָה הַרְבֵּה אֵינָה צְרִיכָה גְּמָא אֶפְלוּ בִּימֹת הַחֲמָה (וְעַיֵן לְקַמְן סִימָן שְׁעוֹ):
ב (ו) (טו) יָבִיב *שְׁמֻכְסָה (יז) אַרְבַּע אַמּוֹת בְּמִשְׁפָּךְ בְּרִשׁוֹת־הַרְבִּים וְיֵשׁ בּוֹ אַרְבַּע עַל אַרְבַּע, מִתֵּר
(י) לְשִׁפְךָ *אֶפְלוּ עַל־פִּי הַבֵּיב(ז) אֶפְלוּ בִּימֹת הַחֲמָה, אֶף־עַל־פִּי שְׁהַמִּים יוֹצְאִים מִיָּד מִיָּדוֹ (יח) לְחֹזֶן,
הַבְּלִבְד (יט) שְׁלֵא יְהֵא סִילוֹן שֶׁל עֵץ שְׂאֵין הַמִּים רְאוּיִים לְבַלְעֵ, אֶבְל אִם עֲשׂוּי (כ) כְּעֵין רָצְפָה
שֶׁל אֲבָנִים, מְבַלְעֵימֵי וְשָׂרִי. *וְהַרְמַבְּי"ם, (כא) אֶפְלוּ הֵיךְ אֶתְךְ הַבֵּיב (כב) אוֹ הַצְּנוּר מֵאֵה אָמָה לֹא
יִשְׁפָּךְ עַל פִּיּוֹ בִּימֹת הַחֲמָה, אֶלָּא שׁוֹפֵךְ חוּצָה לְבֵיב וְהֵם יוֹרְדִים לְבֵיב: ג (כג) בְּמָה דְּרָבִים
אֲמֹרִים, כְּשֶׁהַמִּים יוֹצְאִים לְרִשׁוֹת־הַרְבִּים, אֶבְל אִם הִיוּ יוֹצְאִים לְכַרְמְלִית מִתֵּר לְשִׁפְךָ עַל־פִּי הַבֵּיב
אֶפְלוּ בִּימֹת הַחֲמָה: ה (כד) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאֵין חֲלוּק בֵּין כַּרְמְלִית לְרִשׁוֹת־הַרְבִּים (כ"י בִּשְׁם תוֹסֵפֹת וְהוּא"ש כ"י כִּינֵד

באר היטב

אלא כחו וכחו בכרמלית לא גזרו כמ"ש סימן שנה ס"א. ועס"י זה דניש
 חולקין וס"ל דאין חלוק בין פרמלית לר"ה, ע"ש: (1) ביב. פי' תריץ העשוי
 לקלח שופכין שבחצר לר"ה: (1) לשפך. דקיים לן ב'ד' אמות יש שעור לבלע.

משנה ברורה

שלא יתטוף חצרו, אפלו הכי שרי, דמפל מקום זכור הוא על-גדי
 עשית הגמא ולא גזרו בה: (ט) קלל. דגורנין (ס) דלמא אתי לשפך
 סאתים, דהוא שעור תשמיש אדם ליום: (י) אריף וקטין. כגון
 שהוא ארף שמונה אמות ורחב שתיים, דמפל מקום יש כאן שעור
 לבלע סאתים: (יא) בימות הגשמים. שאין אדם (1) מקפיד על
 לבלוע חצרו ואינו מתכנן שיצאו לחוץ. ואי משום אנשים אחרים
 שיראו צנור מקלח ואתי למשרי גם בימות החמה, אמרין שיהלו
 יותר שמירגשמים הן, ואפלו שלא בשעת הגשמים, מתמצים הם מן
 הגשמים שהיו בהן מקדם: (יב) מתר לשפך בה זכור. ורצה לומר,
 אפלו בלא עשית גמא קלל: (יג) שתי דיוטאות. הינו שתי זיוין

(3) וקטין. כגון שהוא ארף שמונה אמות ורחב שנים, ומ"מ יש כאן שעור
 לבלע סאתים: (4) הגשמים. שאין אדם מקפיד על לבלוע חצרו ואינו מתכנן
 שיצאו לחוץ: (7) סמוכות. בתוך ד' פסחים: (ס) לכרמלית. לפי שאין כאן

באר הלכה

ואף-על-גב דאפשר שיצא המים מתחת כותל החצר לרשות הרבים, לא אכפת
 לו, וקל-ישבן אם ישפך בגמא עצמה (פוסקים): * שמכסה ארבע אמות
 במשך זכור. והוא הדין אפלו אם ברשות הרבים אינו מכסה, אלא שבחצר
 שעור ארף הביב עם החצר הוא ארבע על ארבע: * אפלו על-פי הביב.
 ומסתברא שמתר אפלו אם החצר פחות מארבע אמות, ומתר אפלו לשפך תוך
 החצר, כיון שיכול המים לירד משם לתוך הביב, ודמיא דמקלין לעיל לשפך
 החצר כשיש עוקה ואפלו העוקה היא מבחוץ: * ולהרמב"ם זכור. והלשית
 זו, לעיל בסעיף א לענין גמא אין מתר לשפך תוך החצר כשאין עושה גמא
 אלא כשחוקקת החצר ארבע אמות על ארבע אמות מרבע, ולא נדעת המתבר
 לעיל בסעיף א דמתר ארף וקטין (הגורא, וכן מוכח בגמרא בהר"א), אף
 לדינא משמע מהאחרונים דלא נקטינן בהרמב"ם אלא כרב הפוסקים:

רחבין נגד פתחי העליות (ורחב (ו) כל זיו שתי אמות בארף ארבע אמות נגד העליות), ועל הידין יש מצויכה רבה שראוי לבלע בה המים
 הנשפכין עליהן: (יד) סמוכות זו לזו. ורצה לומר, (ט) בתוך ארבעה פסחים, מצטרפות כאלו היו במקום אחד, ואם-כן היו ארבע אמות על
 ארבע אמות, ומתר לשפך עליהן יורדין לרשות הרבים להדיא: (טו) אבל זכור לכרמלית. אפלו כשהיא סמוכה לרשות הרבים אינו
 אסור בה משום גזרה דלמא אתי זורק להדיא לרשות הרבים, ובכרמלית לא שפך זה, דאפלו כי זורק להדיא: גם-כן ליכא אסורא דאורייתא.
 (ט) ועי' לקמן סוף סימן זה דניש חולקין: ב (טז) ביב זכור. הוא תריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לרשות הרבים: (יז) ארבע אמות
 במשך. צריך לומר במשך ארבע אמות, ורצה לומר, שארבע אמות הראשונות הסמוכות להחצר הוא מקסה והוא רחב גם-כן ארבע אמות
 (והוא הדין (י) אם הוא רחב רק שתי אמות ויש בארכו שמונה אמות), דבשעור זה יש שעור לבלע סאתים מים שאדם עשוי להסתפק בכל
 יום, ועל-כן מקלין בה לשפך על-פני הביב העומד בחצר, כמו בחצר שהוא מחזיק ארבע אמות על ארבע אמות, וכנ"ל: (יח) לחוץ. כיון
 (יא) דהוא אינו מכון דנקא שיצאו לחוץ, ועל-כן אפלו כשיצאו לחוץ שרי, וכנ"ל בריש הסימן: (יט) שלא יהא זכור. דאם הביב של עץ, הוי
 כמכון בהדיא שיצאו לחוץ, ואפלו מחזיק מאה אמה אסור: (כ) כעין רצפה של אבנים. מירי (יג) שמרצף באבנים חלקים קטנים, כמו
 שמרצף רחובות ונחצרות, שיש הרבה עפר בין אבן לאבן לבלע: (כא) אפלו הנה ארף הביב זכור. ורצה לומר, שארף הביב בחצר הוא מאה
 אמה, וכשעור זה בודאי יבלע המים במקרקע, אפלו הכי אסור מפני שהמים יוצאין מכותו לרשות הרבים (שם ברמב"ם). ונקטינן להקל פסקרא
 ראשונה [א"ר]: (כב) או הצנור. צנור מקרי מה שמוציאין על הגג ועל-ידו יורד הקלות לרשות הרבים: ג (כג) במה דברים אמורים זכור.
 והו סיום דברי הרמב"ם, (יג) וגם לדין נפקא-מנה בנה, דהינו אם הביב הנה של עץ, שאינו עשוי לבלע בו המים ובודאי יצאו לחוץ ברשות
 הרבים, דנה אסור אפלו לדעה ראשונה, אבל כשהיא סמוכה לכרמלית מתר אפלו בשל עץ, והטעם בכל זה, כיון דאינו שופך בהדיא
 לכרמלית רק שהוא בא מכותו, סביבא לן דכחו בכרמלית לא גזרו: (כד) ויש אומרים דאין חלוק זכור. אף דאנן נקטינן לדינא דאפלו
 כשהמים יוצאים לרשות הרבים מתר בביב, וכמו שכתבנו בסעיף קטן כא, מל מקום נפקא-מנה מ"ש אומרים הנה לענין סילון של עץ, וכמו
 שכתבנו בסעיף קטן כג, או כשהביב אין מקסה ארבע אמות בהפרמלית, דלמשלחן-ערוף מתר ולהיש-אומרים אסור; וגם נפקא-מנה לענין
 חצר קטנה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות, דסתם המתבר לעיל בסוף סעיף א דבסמוכה לכרמלית מתר, (יד) ולהיש-אומרים

שער הציור

(ס) גמרא: (1) גמרא: (1) פירי-גמדים: (2) אחרונים: (ט) וי' ומגן-אברהם ושא: (י) פשוט לדעת רבי אליעזר בן-יעקב דפוסק השלחן ערוך פתה: (יא) רש"י:
 (יב) קרבן-נתנאל: (יג) הגר"ז ופשוט: (ד) ט"ז ומגן-אברהם ושא:

הלכות שַׁבַּת סִימָן שְׁנֵי

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק י]

דמְּקַל מְּקוֹם יֵשׁ בְּאֵן שְׁעוֹר לְבָלֵעַ סְאֲתִים⁶.

6) ודוקא אם רצפת החור ראויה לבלוע נכמו שכתב הרמ"א לגבי ב' דיוטאות ששופכות על המעזיבה שצריך שתהיה ראויה לבלוע, אבל אם קרקע החור היא מעץ שאינו ראוי לבלוע [כמבואר להלן ס"ב לגבי סילון], כתב החזו"א (או"ח סי' קג ס"ק כה) שאסור לשפוך לשם.

[משנ"ב ס"ק טו]

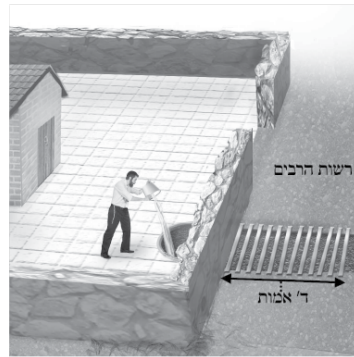
וְעֵין לְקַמֵּן סוּף סִימָן זֶה דִּישׁ חוֹלְקִין⁶.

6) זוהי דעת היש מפרשים שהביא הרמ"א להלן (ס"ג), שסוברים שכוח בכרמלית אסור, כיון שחוששים שמא יבוא להתיר גם ברשות הרבים, ואין להתיר אלא בכרמלית שחוץ לעיר.

[שו"ע ס"ב]

כִּיב שְׂמֻכָּסָה אֲרָבַע אַמּוֹת בְּמִשְׁפַּח בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים וְיֵשׁ בּוֹ אֲרָבַע עַל אֲרָבַע, מִתַּר לְשַׁפָּף אֶפְלוּ עַל-פִּי הַבֵּיבִי⁷.

7) כזה

[משנ"ב ס"ק כד]

מְּקַל מְּקוֹם נִפְקָא-מִנְּה מִשְׁאוּמְרִים הִזָּה לְעֵנֵן סִילוֹן שֶׁל עֵץ⁸.

8) ולענין צינורות של שופכין שבבית שמקלחים מים לכרמלית, כתב החזו"א (או"ח סי' קד ס"ק ב) שאנו נוהגים היתר בדבר, ואף על פי שהצינורות הם של מתכת שאין ראויים לבלוע, ולהלכה יש להחמיר כדעת היש מפרשים שהביא הרמ"א המחמירים בכוחו בכרמלית, מימ כיון שהצינורות סתומים ואי אפשר להשתמש בהם מן הבית, אינם נחשבים לחורי רשות היחיד אלא למקום פטור, ונמצא שהמים עוברים מרשות היחיד לכרמלית דרך מקום פטור, ובאופן זה התיר הרמ"א לכל השיטות [כמבואר בסוף דבריו].

עוד כתב, שאם המים מקלחים מהצינורות לרשות הרבים יש לאסור, כיון שאסור להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים דרך מקום פטור. וכן אם פי הצינור נמצא בכרמלית או בצידי רשות הרבים [שדינם בכרמלית] אסור, כיון שהמים מקלחים לאחר מכן לרשות הרבים. אמנם, אם בכרמלית שלשם נשפכים המים יש ד' אמות שראיות לבלוע, יש לומר שמתור. ואם המים מקלחים מהצינורות לחצר שאינה מעורבת, יש להתיר גם אם נחשיב את הצינורות לחורי רשות היחיד, משום שהוא כוחו בחצר שאינה מעורבת שמתור, וכמו שכתב הרמ"א בסוף דבריו.

ולענין צינורות שמביאים מים לבית, כתב החזו"א (שם) שיש להתיר אפילו אם המים באים מכרמלית, כיון שלהלכה אין דין חורים לכרמלית [כמבואר בשו"ע לעיל סי' שמה סי"ט ומשנ"ב שם ס"ק פז], ואם כן הצינורות הם מקום פטור, ובפרט שאין מביאים את המים בידיים אלא בפתחת הברו. ואין לאסור מחמת שהמים עוברים דרך בתים וחצרות שלא עירבו, שכיון שאין הצינורות פתוחים אליהם אינם בטלים לשם והריהם כרשות בפני עצמה. ועוד, שהרי אין זה אלא כוחו, ובחצר שאינה מעורבת יש להתיר כוחו וכנ"ל.

הַלְבוּת שֶׁפֶת סִימָן שֶׁנָּה

ביאורים ומוספים

[רמ"א ט"ג]

[וְנִקְא פְּרָמְלִית שֶׁהִיא תוֹף הָעִיר].⁹

[משנ"ב ס"ק ב]

כְּגוֹן גְּנוֹת וּפְרָדְסִים].²

2) ובשו"ע לקמן (סי' שסב ס"א) הובאו עוד אופנים של מחיצות שאינן מוקפות לדירה, כגון מחיצה שלא נעשית לדור בתוכה אלא לצניעות, והיינו שחוצבי אבנים ובנאים נחים שם מעט, וכגון מחיצה שנעשית כדי לשמור פירות וכלים.

ובית כנסת שגודלו יותר מבית סאתים, מבואר בפמ"ג לקמן (סי' שסו א"א ס"ק י) שאם הוא בתוך היקף העיר הריהו נחשב מוקף לדירה, ואם הוא חוץ לחומות העיר, הריהו כרמלית [אלא שזה תלוי האם קרפף מקורה נחשב כרמלית, וראה מה שכתבנו בזה להלן ס"ק ד]. אולם דעת החו"א (או"ח סי' צ ס"ק כו, וסי' קי ס"ק כ ד"ה והנה) שבית הכנסת נחשב מוקף לדירה משום השימוש שבאים לשם להתפלל.

ובית האסורים, כתב הערוך השלחן (סי' שנחשב מוקף לדירה אף שהוא דר שם בעל כרחו, וכמבואר בגמרא (יומא י, ב) שדירה בעל כרחו שמה דירה. והוסיף, שמטעם זה צריך לקבוע שם מוזה. אמנם, הרעק"א (בגליון שו"ע יו"ד סי' רפו סי"א) והפתחי תשובה (שם ס"ק א) הביאו מחלוקת האחרונים אם בית האסורים חייב במוזה.

ובמה שלמד הערוך השלחן דין מוקף לדירה לענין טלטול מחיוב מוזה, דעת הנודע ביהודה (מהדור"ת או"ח סי' מז) שאין להשוות דינים אלו לכל דבר. ודעת החתם סופר (שו"ת או"ח סי' צה) שגדר דין הוקף לדירה לגבי שבת נלמד מדין מוזה, ודיניהם שווים].

[משנ"ב ס"ק ז]

אִין זו דִּינָה תְּשׁוּבָה מְחַמֵּת עֲצָמָה].³

3) ואם השומר יושב בה יומם ולילה ואינו הולך ללון בביתו, כתב בביה"ל לקמן (סי' שסב ס"א ד"ה כדי) שהוא בכלל דירת אדם. אמנם החו"א (או"ח סי' קי סוף ס"ק כח) כתב, שאפילו באופן זה אינו נחשב דירת אדם, כיון שהוא דר שם שלא בטובתו.

[משנ"ב שם]

וְיֵינן פְּאוּר הַלְבָּה פְּסִיקָן שֶׁסֶב מֵה שֶׁפְּתַחְנוּ בְּהָה].⁴

4) שם (ס"א ד"ה או) צידד, שנחלקו רש"י ורמב"ם האם הקירוי מפקיע דין קרפף, ועוד כתב שם, שאם הוא בנין חשוב שעשוי להכניס שם חסורות, יתכן שגם לדעת רש"י אינו נחשב קרפף. והפמ"ג (כאן משב"ז ס"ק א) דן האם קרפף מקורה דינו ככרמלית או שהקירוי מפקיע ממנו דין כרמלית. וכן החו"א (או"ח סי' פט ס"ק ה ו-ו) כתב, שדין קרפף מקורה תלוי במחלוקת התוס' (עירובין צ, א ד"ה אלא) והריטב"א (שם כה, א) האם יש עליו שם כרמלית, וכתב שלהלכה יש להחמיר, ואין מקום לחלק בין בנין חשוב לאינו חשוב, אלא בכל אופן שם קרפף עליו, והרי הוא כרמלית. ומשמע מדבריהם שכל הנדון הוא רק לענין קרפף יותר מבית סאתים האם הקירוי מפקיע ממנו דין כרמלית, אבל לענין שם קרפף שאסור לטלטל לשם כלים ששבתו בבית, גם אם הוא פחות מבית סאתים אין הקירוי מפקיע דין זה לכל השיטות.

9) והחו"א (או"ח סי' קג ס"ק כח) תמה על חילוק זה, וכתב שלדעה זו שגזרו על כוחו בכרמלית, יש לאסור בכל כרמלית, ורק בספינה יש להקל, וכן בחצר שאינה מעורבת.

[משנ"ב ס"ק כח]

הָכָא דְּלֹא זָרִיק לְהוּ מִפְּשׁ אֶלָּא כְּחוּ, יֵשׁ לְהַקֵּל [הגר"א].¹⁰

10) והחו"א (או"ח סי' קג ס"ק כח) כתב, שיתכן שהגר"א כתב כן לשיטתו (לעיל סי' שמה סט"ז) שזו הנמצא בכרמלית למעלה מעשרה טפחים הוא מקום פטור (כמו שהביא המשנ"ב שם ס"ק טו), ומדובר באופן שהצינור בולט מהגג, שנחשב כאילו הונחו המים במקום פטור, אבל לדעת החולקים על הגר"א וסוברים שזו הנמצא בכרמלית למעלה מעשרה טפחים דינו ככרמלית, וכן באופן שהצינור הוא חורי רשות היחיד שאין כאן הנחה במקום פטור, יתכן שאין לחלק בין גופו לכוחו, וסיים בצ"ע.

סִימָן שֶׁנָּה

דִּין אֵיזָה מְקוּמוֹת נִקְרָאִים מְקַפֵּים לְדִירָה

[משנ"ב ס"ק א]

לְדִירָה].¹

1) הקדמה

הובא בגמרא (עירובין יח, א ו-בג, א) שחכמים תיקנו שמקום ששטחו יותר מבית סאתים, אף שהוא מוקף מחיצות אין לו דין רשות היחיד אלא אם כן הוא ממש לדירה והוקף במחיצות לשם כך. ויש בזה שני כללים: א. שהמקום ישמש לשימוש של דירה, כגון שבית דירה פתוח לשם כמו החצרות והרחבות שלפני הבתים, שאז כל המקום נטפל לשימוש הדירה [ויצא מכלל זה קרפף, שהוא מקום שמוקף במחיצות ומשמש למחסן עצים (רש"י שם יח, א ד"ה לגינה)]. ב. שהיקף המחיצות נעשה לשם כך, מה שאין כן אם הוקף המקום תחילה במחיצות ורק לאחר מכן פתחו לשם דירה (עירובין כד, א ובטור כאן). ולכן תל או נקע שלא הוקף בידי אדם אלא בידי שמים, אם הוא יותר מבית סאתים הריהו כרמלית אף על פי שבית דירה פתוח לשם (שם טו, א).

ובגדר הדברים כתב החו"א (או"ח סי' פט ס"ק יז): "לא מצינו היקף לדירה אלא המוקף ללינה בקביעות, או היקף שמקום לינה פתוח לתוכו". ובהערות לשונה הלכות (ס"ד) העיר, שמדברי החו"א במקום אחר מבואר ששימוש דירה אינו דוקא מקום לינה או אכילה, אלא גם שאר השתמשויות כגון בית הכנסת וכן בספר תיקון מבוואר (פי"ד ע' 9) הרחיב שלמסקנת החו"א גם שאר שימושים נחשבים דירה. וראה על כך עוד בהערות להלן.

הלכות שפת סימן שנו שנת

באר הגולה רי

(* עזן לעיל סימן שמה עציץ ו רבקה שצנתי שם)

מסתמין; ונזקא פרמלית שהיא תוף העיר⁹, דמחלף ברשות הרבים עצמה (כה) אפלו⁸ בזמן הזה דלית לן (ט) רשות הרבים, אבל פרמלית שהיא מחוץ לעיר (כו) או חצר שאינה מערכת, שרי (מדרכי פ' הוורק וסמ"ג וד"ע) (השכות מהר"ם סימן צ). ועיר המוקפת חומה ולא ערכו בה, (כז) כחצר שאינה מערכת דמי (מדרכי ס"פ הור וטה"ד סימן עג ועד). (כח) ואם הוצנור למעלה מעשרה, שעוברים המים דרך מקום פטור לכרמלית, יש להקל (מהר"ל), (כט) וכן עקר:

שנת דין איזה מקומות נקראים מקפים לדירה, ובו י"ד סעיפים:

א *כל הקף שלא הקף (א) *לדירה, (ב) כגון גנות ופרדסים (ג) וברגנין, (ד) שאינם עשויים אלא לשמור בתוכן, (ה) אסרו חכמים לטלטל בתוכה יותר מארבע אמות אם הוא יותר (ו) מסאתים, אבל אם הוא סאתים, (ז) שהוא שעור שבעים אמה (ז) וארבעה טפחים על שבעים אמה וארבעה טפחים, (ח) מטר

א משנה בצירובי כ"ג וכו' עיקר א' שם

באר היטב

(ב) מסאתים. דאז נקרא פרמלית, אבל אם הוא סאתים נקרא קרפף, והוא רשות א' עם החצר לכלים ששכחו בתוכה ולא לכלים ששכחו למגורו בעיר גדולה שיש ס' רבוא, מ"א, ע"ש:

באור הלכה

* לדירה. עזן משנה ברורה ושרי' יצאון. והנה במתניתין ריש פרקין מבאר כמה זכרים שהם מקפים לדירה, דהיינו דיר וסתר ומקצה וחסר וכן פסי ביבאות, ובכל הני אפלו ביותר מסאתים מטר לטלטל בהם, וכל אלו אינם מקרים ואף על פי כן כבית דירה דמיא. וכתב רש"י בטעמו של דבר, דפסי ביבאות הואיל ומימיקהו ראויין לשבת אנם, תשמיש דירה מעלימא היא, וכן דיר וסתר וכו' משום דהוא אורי תשמישו לדירת אדם לבתיה וציאה תמיר, עד כאן. והדבר צריך באור במקצת, דבשלמא כחצר שרי טעמא משום דתתור מנחים פמה וכמה דברים שצריך לו בכל שעה ושעה ובשביל זה מקרי דירה, וכמו כן מקצה, שהוא חכה שאחורי בתים, שגם שם מנחים צרכי דירתו אלא שאין תשמישו תמיר כמו חצר, וכמו שכתב הריטב"א בפרק בתרא בשם רש"י וזה לשונו: רחבה שאחורי הבתים קרי מקצה לפי שאין משתמשין בה דמיר ומשמיין שם עצים לאוץ, עד כאן לשונו, אבל דיר וסתר מאי טעמא? וצריך לומר, דגם שם אף על פי שאינה שוקא כולל לביתו, אף על פי כן אין שיעור ונכנס שם תמיר לעזן על הנבל ואגב לחלב אותם ולגזוז אותם (עזן שביעית פרק ג ב"ש), ממקום דירתו דמיא. וצריך לומר לרש"י, דרחבה אינו דומה לקרפף, דאף על גב דגם קרפף עשוי להכניס שם עצים לאוץ כפרוש רש"י גופא, מכל מקום כיון דקרפף הוא חוץ לעיר, מסתמא כשמוכניס שם עצים אין דעתה עליהם להשתמש בה מיד מאחר שהניחים חוץ לעיר, ולהפך ברחבה שאחורי הבתים, שם מסתמא הניח את העצים שבודעהו להשתמש מהם בכל שעה ושעה ויבגש שם בכל עת ומשום הכי צרכי דירתו הוא. נאך שהו מ"מא, דהא רחבה שאחורי הבתים מבאר בש"ס דף כד דאין מטלטלין בו אלא בארבע אמות? וצריך לומר, דמתניתין מ"י בפתח ולכסף הקף וכמסקנת הש"ס שם, אלא דאמ"כ מאי צריכתה דמקצה מקרפף, הא גם קרפף אי פתח ולכסף הקף מהני? וצריך לומר, משום דהאי קרפף דמתניתין מ"י בחוץ לעיר, ואמ"כ ל"כ שם שום פתח, ולהכי קפסין דקרפף אינו מקף לדירה, ורחבה מקף לדירה, דרחבה על פי"ב פתח לה פתח מאחר שצריך לה לתשמישי ביתו. אלא דבאמת

משנה ברורה

הנה אסור וימה שנגלשם בתנ"ח ב"ית יוסף בשם תוספות והרא"ש, לא נזכר בתוספות ורא"ש לענין ביב כולל, דהם פוסקים בכיב להקל אפלו בסמוכה לרשות הרבים, רק לפי דברייהם נשמעו גם לענין: (כה) אפלו בזמן הזה דלית וכו'. ורצה לומר, לדעת הסוכרים דבעינן דוקא ששים רבוא בוקיעין בו, וזה אינו מצוי, מכל מקום גזרינן אטו עיר גדולה שיינדמן שהיה ששים רבוא ומ"א: (כו) או חצר שאינה מערכת. ורצה לומר, דהחצר שבו הבית נאז חצר קטנה שאין בו ארבע על ארבע סמוך לחצר שאינה מערכת, וכששופף המים ירד לאותה חצר, שרי לכלי עלמא, כיון דלא זריק להדיא אלא כחו, לא גזרו בנה, (טו) ושרי לשפף אפלו על פי הבית: (כז) כחצר שאינה מערכת דמי. כיון דבאמת יש לה מחיצות, אלא שמחצרת ערו: (כח) ואם הוצנור וכו'. ורצה לומר, שצנור המקלח מים בפרמלית הוא למעלה מעשרה, ואמ"כ עובר המים דרך מקום פטור, מטר לשפף אפלו במתנפנן שידרו המים לפרמלית, והינו אפלו לדעת המחמירים לעיל בסיקן שמו סוף סעיף א דרך הקנה פטור, הקא דלא זריק להו ממש אלא כחו, יש להקל (הגרי"א 100): (כט) וכן עקר. ועין בפרי מגדים שמצדד דאכל הג"ה קאי ואף אראש דכ"י:

א (א) לדירה¹¹. דירת (ב) אדם ותשמישו: (ב) כגון גנות ופרדסים¹². שמקפים אותם (ג) רק לשמור את הפרות והזרעים שבתוכן. והוא הדין קרפף, (ג) שהוא הקף גדול חוץ לעיר להכניס שם עצים לאוץ: (ג) וברגנין. ספת (ד) שומרים שבשדות: (ד) שאינם עשויין וכו'. ורצה לומר, (ה) אף על גב דסקה זו נעשית לשיבת השומר, מכל מקום כיון שאין דירתם שם מחמת עצמן אלא לשמור האורי שלפניהן, אין זו דירה כשוכה מחמת עצמן¹³ והי' זו כהקף של גנות ופרדסים, ואפלו היא מקרה כגן (ו) נמי לא מחשבה דירה. וצ"ע באור הלכה בסימן שסב מה שפתבנו בנה¹⁴: (ה) אסרו חכמים וכו'. דאף על גב דמזן התורה (ו) כל שמקף מחיצות גבוהות עשרה, אף על פי שהיא רחבה כמה כוונים, הוא רשות היחיד גמור ומטר לטלטל בכלו, מכל מקום חכמים אסרו הקף גדול יותר מבית סאתים שלא הקף לדירה, שהוא (ט) דומה קצת לרשות הרבים ולכרמלית, שלא לטלטל בה ביותר מארבע אמות כמו ברשות הרבים וכו' וכו'. דבית סאה הוא חמש על חמשים, דהינו בין פלו אלפים וחמש מאות אמה באמה רחב, ובית סאתים הוא חמשת אלפים אמה באמה רחב, וכשתעשה מזה שדה מרבעת הוא בערך שעור שבעים אמה וארבעה טפחים ארף על שבעים אמה וארבעה טפחים רחב: (ז) וארבעה טפחים. ומעט יותר, (ט) כששור אצבע בערך; ולא חשו להזכירו מפני שהוא מועט, ואף על פי כן (י) יכול לחשוב בהשבו, וכל שליקא יותר על שבעים אמה וארבעה טפחים ואותו משהו, מטר לטלטל. ועין בקצור שלחן ערוך שכתב, דלפי אמות שלנו שהם גדולים, הוא חמשים ושלש על חמשים ושלש: (ח) מטר לטלטל בכלו. וסמכו חכמים בשעור זה אשעורא (יא) של חצר המשכן, שהיה בית סאתים בכלו והיו מטלטלים בו:

שער הציור

(טו) מאמר מרדכי במסקנתו, עזן שם מה שיישב דברי הבית יוסף שכתב לכאורה הפך זה: (ב) עזן ברש"י כ"ב עמוד א בדבור המתחיל 'כל אורי' ובדף יח במתניתין בדבור המתחיל 'וחדו': (ג) ב"ח ועלת שפת ומאמר מרדכי: (א) רש"י בפשנה דף יח: (ד) רש"י ט"ו עמוד א ונש"בא בעבודת הקדש: (ה) רש"י שם בפרק טו בדבור המתחיל 'משום' ורש"י א בעבודת הקדש: (ו) רש"י כ"ב בדבור המתחיל 'כל דירה': (ז) אגנא דף טו עמוד ב: (ח) לבוש: (ט) שם: (י) רב"ם בפרוש המשנה ותוספות ואור ורז"א, וכן הסיים בלבש ובאלהי רבה: (יא) אגנא: